

Zamki nad Loarą.

Na odcinku Orleans - Nantes Loara przecina 2 krainy historyczne: Turenię (Touraine) i Andegawenię (Anjou). Znajduje się tu wiele pałaców i zamków królewskich z różnych epok. Zamki nad Loarą są atrakcją w skali światowej. Łagodny klimat o wpływach atlantyckich i urodzajna gleba pozwoliły na rozwój sadownictwa, uprawę winorośli i hodowlę. Stąd mnogość win, owoców i serów.

Na trasie z Paryża **Etampes** (49km).

Miasteczko bogate w zabytki z różnych epok. Kościół St-Basile z XVw. Kościół Notre-Dame-du-Fort z ciekawym portalem południowym oraz wieżą. Wewnątrz kolumny romańskie, witraże z XVIw. Naprzeciwko kościoła St-Basile, na Place Hotel de Ville i na Place Ancienne Comedie, piękne budynki renesansowe. Stara baszta królewska z XIIw - Tour Guinette. Przy ul. wylotowej z miasta kościół St-Martin z XIIw. Jego wieża o 4 wieki starsza, jest lekko pochylona.

Orlean / Orléans (115km) - ok. 96 tys. mk.

Starożytne Genabum, miasto handlowe, wzmiankowane jako zbuntowane przeciwko Cezarowi w 52 r. p.n.e. Od pocz. IVw. siedziba biskupstwa, od Vw zwane Aurelianum, w 451r oblegane przez Atyllę, przejęte przez Chlodwiga w 498r. Miejsce pierwszego soboru kościoła galijskiego 511r, stolica królestwa Orleanu, w IXw najeżdżana przez Normanów. Od 1312 r. miasto uniwersyteckie.

Miasto, którego tradycje sięgają czasów rzymskich, odegrało dużą rolę w początkach kształtowania się państwa francuskiego. 8 maja 1429 r. Jeanne d'Arc na czele wojsk stoczyła zwycięską walkę z Anglikami oblegającymi miasto. W XVI w. miejsce zaciętych walk między katolikami a hugenotami, w XVII i XVIIIw ważny ośrodek produkcji fajansów a potem porcelany. Od 1790r. stolica departamentu Loiret.

W centrum, na **Place Martroi**, znajduje się konny pomnik bohaterki, wystawiony w 1885r. *Drugi jej pomnik* wzniesiono na *drugim brzegu Loary*, niedaleko miejsca gdzie znajdował się *fort Tourelles*. Stąd piękna panorama miasta. *Trzeci pomnik* wystawiono przed *renesansowym ratuszem* z czerwonej cegły (Place de l'Etape) - pomnik pogrążony w zadumie.

Katedra Ste-Croix (XIII-XVIw), wielokrotnie przebudowywana. Rozpoczęta w XIIIw, spalona przez hugenotów w 1568r, odbudowana 1601-1690 w stylu gotyckim, fasada i wieże XVIIIw. Wyposażona w wielkie organy i przepiękną boazerię (XVIIIw). W północnym transepcie (nawie poprzecznej) *Święta Joanna* stoi na piedestale wspartym na 2 lampartach, które symbolizują Anglików. W północnym transepcie cykl witraży ukazujący dzieje jej żywota. W skarbcu ciekawe emalie bizantyjskie. Pozostałości murów świątyni z IVw, w krypcie pod prezbiterium (zwiedzanie prezbiterium, skarbcza, krypty tylko grupowo).

Maison de Jeanne d'Arc - Dom Joanny d'Arc - Place General-de-Gaulle 3 - idąc wzdłuż rue Jeanne d'Arc, 1/2 km na zachód. (Wt-nd. 10-12 i 14-18). XV w. dom, w którym podczas oblężenia Orleanu mieszkała Joanna d'Arc, zrekonstruowany po zniszczeniach 1940r. Zamknięte we wtorki.?

Muzeum Sztuk pięknych w pałacyku Crénaux, Place Ste-Croix, zamknięte we wtorki. Malarstwo francuskie, włoskie: P. Gauguin, Ch. Soutine, atelier Georges de la Tour. Termy galo-rzymskie odkryte w 1978r.

Kościół romańskie (przebudowane po wojnie 100-letnie w stylu gotyckim): St-Aignan, z XIw. kryptą, St-Pierre-le-Puellier - stary kościół uniwersytecki, St-Euvert - usytuowane na pd. od katedry Ste-Croix, nad Loarą.

Kościół Notre-Dame-de-Recouvrance (XVIw)

Klasztor benedyktynów

Chambord

Zamek - codz. 9.30-17.45/18.45. 30F.

Jeden z najpiękniejszych przykładów architektury francuskiego renesansu. Tworzy prostokąt

156x117m, w jego wnętrzu mieści się 440 komnat oraz 360 kominków.

Do zamku przylega las (park)- rezerwat o pow. 5500ha otoczony murem długości 32 km.

Największy i najpiękniejszy z zamków nad Loarą. Dzieło kolosalne, pierwsza manifestacja megalomanii architektonicznej, która prowadziła do Wersalu.

Budowla ma zwolenników jak i przeciwników ze względu na mieszaną stylów. Rezydencja Ludwika XIII i Ludwika XIV.

Zbudowany przez *Franciszka I.* - jego domek myśliwski. Jeden z najrozsutniejszych projektów architektonicznych swego czasu. Naczelnym celem zleceniodawcy było przyćmienie cesarza Karola V i uzyskanie sławy jednego z największych budowniczych wszechświata. Po powrocie z Italii, w wieku 21 lat, w aureolii zwycięstwa pod Marignan, które otworzyło Mediolan, Franciszek I nie był usatysfakcjonowany starą rezydencją królewską w Blois. Wymarzył sobie bajeczną architekturę i powierzył plan Leonardo da Vinci: donżon centralny w stylu feudalnym, z wieżami ale w duchu Renesansu.

Autorem projektu był włoski architekt Domenico da Cortona. Budowę rozpoczęto w 1519r. Budowę podjęto w 1519r. Później pracowali tu Delorme, Bullant, następnie Mansart. Ledwo zamek wyszedł z ziemi, król zaznał porażki w Padwie i niewoli. Po powrocie osiadł bliżej stolicy - w St-Germain en Laye i Fontainebleau. Prace budowlane w Chambord zostały ukończone za panowania Henryka II.

Była to próba przeszczepienia na grunt francuski renesansu włoskiego, lecz niezbyt udana, bo rodzimi murarze stworzyli coś w rodzaju francuskiego stylu średniowiecznego. Widoczne to jest w kształcie masywnych okrągłych wież ze stożkowymi zwieńczeniami oraz przywodzącej na myśl późny gotyk gęstwie wieżyczek i kominów.

Czysto włoskie są jednak **wielkie schody** - kręcone podwójną spiralą z 1544, (przypisywane m.in. Leonardowi da Vinci), barwne płyty marmurowe, nisze przykryte muszlowymi kopułkami i wolno stojące kolumny.

Na I piętrze apartamenty Ludwika XIV, zajmowane później przez króla Polski, Stanisława Leszczyńskiego (1724-33).

Ciekawa konstrukcja schodów kręconych podwójną spiralą. Kominy i latarnie zdumiewają różnorodnością konstrukcji i ornamentacji.

Apartamenty są bardzo bogato urządzone (boazerie, tapicerie, meble, portrety, kolekcje myśliwskie).

W zamku Ludwik XIV oglądał "Mieszczanin Szlachcicem", zagranego przez trupę Moliera. Ludwik XV ofiarował zamek marszałkowi Maurycemu Saskiemu jako nagrodę za jego zwycięstwo nad Anglikami w bitwie pod Fontenoy (1745r.) Wnętrza zamkowe zostały obrabowane podczas Rewolucji Francuskiej. W 1809 r. właścicielem został marszałek Berthier; za czasów Restauracji przeszedł w ręce księcia Bordeaux, hrabiego Chambord. Spadkobiercy księcia w 1932 r. sprzedali zamek Republice Francuskiej.

Cheverny

Zamek . Zwiedzanie pn.-sb. 10-12 i 15-19, nd. 15-19, 23F.

Poza Brissac, Cheverny jest jedynym zamkiem Loary, który należy jeszcze do *rodziny* która ją posiadała na pocz. XVIw. Zbudowany w 1634r., reprezentuje przejście między *Renesansem a stylem czasów Ludwika XIII*.

Wybudowany został dla księcia Cheverny w latach 1604-1634, do dziś pozostaje w rękach tej rodziny.

Od zamków Chambord i Blois różni się prostotą, niewielkimi rozmiarami, a przede wszystkim zachowaną wspaniałą dekoracją wewnątrz i meblami z XVIIw. Budowla doskonale symetryczna, o purytańskim stylu. Jest klasycznym obiektem architektury Henryka IV i Ludwika XIII. Pozostał do dziś w nienaruszonym stanie, łącznie z obrazami, sprzętami, bronią.

Fasada zbudowana z *kamienia de Bourrée* (28 km na pd.zach.), który bieleje i twardnieje z biegiem czasu. Dwa duże pawilony narożne z kopułami kwadratowymi. Duże dachy dachówkowe Ludwika XIII przebite mansardami i wolimi oczami. Na piętrze, między oknami uwieńczonymi ślimacznikami, obrazy ściennie noszące medaliony Cezara (popiersie Juliusza

Cezara zajmuje fronton centralny). Drzwi, bardzo eleganckie, ozdobione 2 dużymi kolumnami koncentrycznymi: Ducha Św z krzyżem maltańskim i wewnątrz Św. Michała. .

Apartamenty połączone przez wspaniałe schody Ludwika XIII, zawierają bogate wyposażenie z 17 do 19w.

Wewnątrz należy zwrócić uwagę na przepych **Chambre du Roi**, ozdobionej wspaniałymi tapiseriami.

Muzeum Wyposażenia Cheverny, które uwiecznia stare tradycje myślistwa, zawiera ponad 2500 trofeów.

W okolicy należy rzucić okiem na domy i kościół.

Blois ok. 45 tys. mk.

Miasto średniowieczne, pomiędzy Beauce i Sologne, między wapieniem Orleanu a kredą Turenii. Ośrodek władzy książęcej, później często siedziba króla. Po zniszczeniach II wojny światowej odrestaurowane.

Wizyta w Blois niesie konieczność przejazdu przez współczesne miasto Blois. Trzeba przebrnąć przez szeroki bulwar, który opasuje zamek. Z kilku punktów wokół pl. Victor-Hugo, np. ze stopni biura SI można obejrzeć zamek z zewnątrz w całej jego okazałości, a sale pałacowe można zwiedzać bez przewodnika.

Wspaniałym zabytkiem jest tu **zamek**.

Oryginalna część miasta zachowała się wokół *Place Ave Maria*. Stąd niedaleko do **katedry St-Louis**, odbudowanej w XVIIw. Najpiękniejszą jednak świątynią Blois jest kościół St-Nicolas, harmonijnie łączący styl romański z gotyckim (XII-XIIIw). Ratusz znajduje się w 18-wiecznym pałacu biskupim. Przykładem architektury nowoczesnej jest **bazylika Notre-Dame de la Trinité**, konsekrowana w 1949r. Z jej wieży widok na dolinę Loary. Wstęp wolny.

Chateau de Blois

Codz. 9-18, zimą 9.30-12 i 14-17/18.00; 27F.

Na zamku bywało 6 królów XVI-wiecznych, a w zeszłym stuleciu został podarowany bratu Ludwika XVIII by trzymał się z dala od Paryża. Sam zamek zmieniający się właściciele pozostawili w mieszance stylów - każde skrzydło jest w innym stylu - od romańskiego poprzez gotycki i renesansowy po klasycyzm. Większą część zamku można zwiedzać: od części najstarszej - XIIIw. sali sejmu feudalnego (Salle des Etats), poprzez skrzydło wschodnie Ludwika XII w stylu późnego gotyku, po "italianizujące" skrzydło północne Franciszka I z arkadowymi loggiami i oktogonálną klatką schodową od strony dziedzińca.

Ze **średniowiecza** pochodzą *wieże okrągłe, schody spiralne, wieża Foix i Sala Stanów* (1205)

Z drugiej połowy XVw.: skrzydło Ludwika XII (z lat 1498-1503) - fasada wejściowa; skrzydło (*galeria*) *Charles d'Orleans* (Karola Orleańskiego) - zachowane fragmenty z XII i XIVw; kaplica *St-Calais* w stylu gotyckim,.

Zmiana gotyku na **renesans** uwidacznia się w *galerii Karola Orleańskiego* a przede wszystkim w *skrzydle Ludwika XII* (1498-1501). Król Ludwik XII urodzony w Blois w 1662r. zmienił zamek z Anną Bretańską i zbudował nowe skrzydło, gdzie modernizm pojawia się w portalach, Łukach triumfalnych, arabeskach które zdobia 3 kolumny gotyckie motywami włoskimi i w galeriach.

Natomiast typowo renesansowe j(w stylu włoskim) jest *skrzydło zamkowe Franciszka I* (fasada loggii) - pochodzące z lat 1515-1524. Zawiera od strony dziedzińca słynną ośmioboczną klatkę schodową.

W **stylu klasycystycznym** *skrzydło Gastona d'Orléans*, które powstało w latach 1635-1638 (dzieło Mansarta). - styl Ludwika XIII. Prace zostały przerwane po narodzeniu Ludwika XIV, kiedy jego wuj stracił nadzieję panowania.

Kaplica zamkowa została wzniesiona w 1508 r.

W zamku mieszczą się obecnie muzea. Zamek odrestaurowano w II poł. XIXw.

Na szczególną uwagę zasługuje dekoracja fasad (portal ze statua Ludwika XII na koniu, schody Franciszka I).

W 1588r na polecenie Henryka III dokonano zabójstwa księcia Henryka de Guise i jego brata, kardynała Lotaryngii, którzy wcześniej dokonywali w Amboise egzekucji hugenotów. W rok

później pewien mnich dokonał udanego zamachu na króla. W Blois mieszkała też matka Henryka III, Katarzyna Medycejska, która w kilka dniach po morderstwach zmarła. Najświetniejszym pomieszczeniem w jej apartamentach jest gabinet, gdzie w tajemnych skrytkach trzymała truciznę. Na rok przed Komuną Paryską sądzono w tej części zamku rewolucjonistów za próbę zamachu na Napoleona III.

Inne zabytki:

- ratusz (w dawnym pałacu biskupim)
- pawilon Anny Bretońskiej (XVIw)
- gmach dawnego kolegium jezuitów
- katedra St-Louis (krypty X-XXw, XVIIw)
- kościół St-Nicolas (XIIw)
- kościół St-Vincent-de-Paul (XVIIw)

Muzeum Sztuk Pięknych miasta Blois (zamek) 9-12, 14-18.30

W skład eksponowanych w muzeum zbiorów wchodzi kolekcje mebli i tapiserii z XVI-XVIIIw, ceramiki, instrumentów muzycznych oraz bogaty zbiór malarstwa. M.in. kopia "Ostatniej wieczerzy" L. da Vinci.

Muzeum Archeologiczne miasta Blois (zamek) - pon. i środy. Mieści się na parterze skrzydła Franciszka I. Zbiory archeol. z lokalnych wykopalisk.

Musée lapidaire du cimetiere St-Saturnin codz. 10-12 i 14-17.

Cmentarz St-Saturnin z XVIw., należy do nielicznych zachowanych przykładów cmentarza galeriowego. Zbiory elementów kamieniarki i rzeźby kamiennej, pochodzących z zabytków zniszczonych podczas bombardowania Blois w 1940r.

Chenonceaux

Chateau de Chenonceaux - zamek nad rzeką Cher

Codz. 9-19; 30F.

W przeciwieństwie do buntowniczej rzeki Loary rzeka Cher trzyma się głębokiego koryta i płynie leniwie, tak że zamek w Chenonceaux odbija się w tafli wody jak w lustrze. Ta wspaniała rezydencja przewyższa wszystkie inne zamki nad Loarą pod względem architektury, scenerii wewnątrz i organizacji zwiedzania.

Piękny pałac - **klejnot renesansu** zbudowany w latach 1513-1521 na miejscu młyna, na wodzie, dla Thomasa Bohier'a, intendenta finansów Franciszka I. . Jeden z najpiękniejszych zamków nad Loarą,

Jego siedziba, prostokątna, ozdobiona od zewnątrz wieżyczkami i okienkami . Sześć kobiet panowało tutaj; 3 z nich szczególnie zaznaczyły swoją obecność: Catherine Briçonnet, Diane de Poitiers i Catherine de Médicis.

Na prawym brzegu wznosi się baszta z XVw, i zamek Bohier z pocz. XVIw. W połowie XVIw. dobudowano 2-piętrową galerię, opierających się na 5 przęsłach.

Przez wspaniałą aleję platanową wchodzi się do zamku.

Wnętrza olsniewają bogactwem tapiserii, obrazów, zdobionych stropów i mebli. Urządzone są oryginalnymi meblami i tkaninami z XVIw., zachowane renesansowe plafony.

Obrazy m.in. A.del Sarto, Rubensa - "Chrystus i św. Jan" oraz Carl'ea Van Loo - "Trzy Gracje".

W **Chambre de Francois I** wisi portret Diany de Poitiers pędzla Primaticcio, a w gablocie są kopie jej podpisów. Inny niezwykły obraz to półnagi Archimedes Zurbarana.

W **Salle des Gardes**, (posadzka, XVIw), wymalowanej herbami Katarzyny Medycejskiej, wystawiane są flamandzkie tapiserie. .

We wnętrzu **apartamenty Katarzyny Medycejskiej i Diany z Poitiers**. Gobeliny. Ciekawe płótna, m.in. Rubensa i Primaticcia.

Komnata Diany de Poitiers - kominek de Jean Goujon

Biblioteka z 1521 r.

Plafon (sufit) gabinetu Vert (zielonego)

Po drugiej stronie rzeki Cher **galeria**

W odrębnym budynku mieści się **muzeum figur woskowych** (Musée des Cires). - oddzielny bilet.

Park.

Na zamku Chenonceaux sprawami budowlanymi zawsze rządziły kobiety.

Catherine Briconnet, której mąż nabył ten teren, wynajęła w 1515r. pierwszych architektów i nakazała im budować na fundamentach starego młyna, który stał na granitowym dnie rzeki Cher.

W 1547 r. ofiarowany przez króla Henryka II jego faworycie Diane de Poitiers Najbardziej charakterystyczny element zamku, zespół łuków spinających brzegi rzeki, został zapoczątkowany przez **Dianę de Poitiers**. Na jej polecenie (1566r.) P. de l'Orme wznosił galerię łączącą gmach główny z łądem) oraz zaprojektował ogród (strona wschodnia).

W 1569 r. po śmierci Henryka II, jego żona **Katarzyna Medycejską** zmusiła faworytę do zamiany zamku na Chaumont. Poleciała wybudować 2 piętra galeriowe, założyć ogród zachodni i powiększyć okna.

Na zamku mieszkała tu przez pewien czas **Maria Stuart**, żona Franciszka II.

Przez długi czas zamek stał pusty i dopiero w XVIIIw. przywróciła go do życia Mme Dupin wraz z często tu goszczącym **Wolterem, Monteskiuszem i Rousseau**, któremu powierzyła edukację swego syna. J.-J. Rousseau napisał w 1747 r. "Emila". Pod koniec XIXw. Mme Pelouze, wielbicielka przeszłości, przywróciła zamek do stanu pierwotnego. Obecnie jest to to dochodowy interes prowadzony przez ród Menier, potentatów czekoladowych.

Latem są tłumy ludzi ale można zwiedzać zamek bez przewodnika. Zamiast wchodzić przez główną bramę, lepiej przejść przez ogrody Dianey de Poitiers. Po zakupie biletu przejść przez strumień i kierować się strzałkami do labiryntu. Idąc wzdłuż strumienia przez las, skręcić w prawo w stronę Cher i znad rzeki można podziwiać zamek.

W lipcu i sierpniu można wynająć łódź, a małe dzieci zostawić w żłobku. Warto pamiętać o pokazie **Son et lumiere**, zatytułowanym *Les Dames de Chenonceaux*, który ukazuje dzieje zamku (22 i 22.45 - 25F).

Chaumont-sur-Loire

Codz. 9.15-17.25 (latem); 24F

Wzniesiony na wzgórzu najwyższym położonym nad brzegiem Loary, otacza duży szczyt wysokimi murami i ogromnymi wieżami. Otoczony wiekowymi drzewami.

Ta dawna forteca średniowieczna (Xw.) łączy styl ostatniej fazy gotyku (wieża Amboise i korpus mieszkalny zach. 1465-1481) i wpływ Renesansu widzialny w budowlach połudn. i wschodu, w 3 wieżach i kaplicy. Styl gotycki to część zachodnia zamku, pozostałe mają wyraźne wpływy renesansu (1498-1510). We wnętrzu do zwiedzania apartamenty Katarzyny Medycejskiej i Diany z Poitiers.

Zamek był początkowo fortecą opatrzoną w baszcie, fose i most zwodzony - której celem było strzec rzeki i doliny. Z 4 tworzących kwadrat skrzydeł zachowały się 3, gdyż w 1739r. jedno zburzono, by odsłonić wspaniałe widoki na rzekę.

W przeciwieństwie do wielu zamków nad Loarą, wnętrze jest wyposażone w stylu z pocz. XIXw, co w połączeniu z pewnym architektonicznym chaosem nadaje mu zaskakującej przytulności.

Salles des Fêtes na I piętrze, mają kafelkowe posadzki ze scenami myśliwskimi, tam też znajduje się kopia XVIw. portretu Katarzyny Medycejskiej.

Ciekawe są stajnie z belle-epoque, z porcelanowymi żłobami i eleganckimi lampami. Można tu wypożyczyć konia lub kucyka.

Amboise

Magnacka siedziba rodzin Anjou i de Berry, a do czasów Franciszka II także królów.

Zamek zbudowany na wysokim cyplu między dolinami rzek Loary i Ammassy. Zachowała się z niego tylko część gotycka (koniec XVw.) i 2 wielkie baszty: Minimes i Hurtault oraz kaplica St-Hubert.

Największe wrażenie robi **Tour des Minimes**, XV w. prekursor rampy wielopoziomego

parkingu samochodowego. Ze szczytu wieży wspinała panorama Loary. Pomieszczenia wyposażone w meble, w większości gotyckie i gobeliny. **W kaplicy gotyckiej płyta nagrobna Leonardo da Vinci.** Artystę sprowadził do Amboise Franciszek I.

Clos Lucé, przy rue V. Hugo - mieszkał i zmarł Leonardo da Vinci. - muzeum - modele 40 wynalazków artysty. Niewielki, późnogotycki dwór był od 1516 r. do 1519 r. siedzibą artysty. *Modele* urządzeń wykonała wg oryginalnych rysunków Leonarda firma IBM - maszyny latające (m.in. helikopter), maszyny wojenne, statki, most obrotowy. Na piętrze rekonstrukcja pokoju artysty, sala pamiątek i dokumentów. Wśród obrazów - "Portret Maksymiliana I" pędzla Dürera.

Kościół St-Denis z XIIw. - rzeźba F. Primaticcia "Kobieta tonąca"

Musée de la Poste w Hotel Joyeuse, 6 rue Joyeuse (9.30-12 i 14-18; 12F) - dzieje doręczania przesyłek.

Tours - ok. 130 tys. mk.

Stolica Turenii, centrum, z którego prowadzą drogi do zamków i pałaców nad Loarą.

Starożytna stolica Turonów; rzymskie Caesarodunum (IVw.), od III w. siedziba biskupstwa. Pierwszym biskupem Tours był St-Gatien; jego następcami m.in. St-Martin (371-397), którego grób od końca IV w. jest miejscem pielgrzymkowym i St-Gregoire de Tours (573-594). Ranga miasta wzrosła po utworzeniu arcybiskupstwa (IVw.). W 473 r. zdobyte przez Wizygotów, w 507 r. przez pierwszego króla Franków - Klodwiga. Rozkwit miasta przypada na okres karoliński a potem na czasy późnego średniowiecza. Król Jan Dobry ufortyfikował miasto w 1354 r.; na rezydencje obrali je królowie francuscy: Karol VI, Karol VII, Ludwik XI, który założył manufaktury tkanin jedwabnych. Zniszczone w czasie wojen religijnych, ponownie rozkwitło za Henryka IV i Ludwika XIII. Upadek nastąpił po odwołaniu edyktu nantejskiego (przemysł jedwabn. był w rękach hugenotów). Miasto zbombardowane podczas II wojny światowej (1940 r.)

Stare miasto skupia się wokół **Place du Plumeray**, otoczonego kamieniczkami z XVw.

Bazylika St-Martin (1887-1924) przy rue des Halles, obok pozostałości starej bazyliki, z V w. Ze starej bazyliki zachowały się 2 wieże: Zegarowa i Karola Wielkiego.

Katedra St-Gatien (XIII-XVIw.) - różnorodność stylów: od gotyku do renesansu.

Prezbiterium z XIIIw., transept z XIIw., nawa główna z przełomu XIV-XVIw, fasada z XV i XVIw. 2 wieże renesansowe (połudn. można zwiedzać). W katedrze witraże z XIIIw.. Obok kościoła klasztor (XV-XVIw.), z freskami.

Muzeum Sztuk Pięknych w dawnym **pałacu arcybiskupów** (XVII-XVIIIw.), w cieniu rozłożystego i sędziwego cedru libańskiego. Posiada wiele arcydzieł sztuki francuskiej, włoskiej i holenderskiej: prymitywy włoskie, P. Rubens, Rembrandt, E. Delacroix, E. Degat.

Przy końcu rue Nationale - głównej ulicy Tours - **posągi Kartezjusza i Rebelais**

Kościół St-Julien (XII, XIIIw.) . Obok Cloitre St-Julien - dawny klasztor, w którym nieszczą się:

- **Musée du Compagnonnage** (wt. zamkn., 7F). Muzeum cechowe, gromadzi pamiątki i prace mistrzowskie różnych cech rzemiosł.

- **Musée des Vins** (10 F). - muzeum win. Zbiory ukazują historię wina, jego ikonografię świecką i sakralną oraz rolę w tradycjach rodziny i społeczeństwa. W muzeum jest rzymska prasa do wina z Cheillé.

- **Muzeum Archeologii** - w renesansowym pałacu miejskim - hotelu Gouin. W zbiorach m.in. obiekty z okresu galo-rzymskiego. z okolic Tours, meble i dzieła sztuki od średniowiecza do XVIIIw. Interesujący zbiór średniowiecznej rzeźby sakralnej

Ecoles des langues vivantes, przy rue Briconnet, ze wspianymi rzeźbionymi psami, pijakami, żabami i monstrami.